

PORÓWNANIE SYMBOLIKI WIERZBY I LILII
W CHIŃSKIEJ I POLSKIEJ KULTURZE
NA TLE TEORII JĘZYKOWEGO OBRAZU ŚWIATA¹

1. Wprowadzenie

Jezyk nie tylko umożliwia komunikację, ale też jest zjawiskiem kulturowym, gdyż są w nim zapisane różne tradycje, zwyczaje i sposoby postrzegania świata właściwe dla danej wspólnoty. Zainspirowana teorią językowego obrazu świata zdecydowałam się na omówienie symboliki roślin w języku chińskim i polskim, bowiem rośliny od dawna odgrywają niezmiernie ważną rolę w kulturze. Są istotne w kuchni, ogrodnictwie, medycynie, literaturze i wielu innych sferach. Chińską i polską interpretację świata roślinnego porównuję, odnosząc się do wybranych polskich i chińskich związków frazeologicznych, idiomów, zwyczajów, wierszy oraz piosenek itd. Zestawienie z sobą językowego obrazu świata w kulturze polskiej i chińskiej jest bardzo interesujące, zważywszy ogromne różnice między tymi dwoma krajami.

Ze względu na warunki geograficzne i klimatyczne gatunki roślin występujących w Polsce różnią się od tych w Chinach. Chińczycy i Polacy często też różnie postrzegają tożsame rośliny. Kwiaty i drzewa niewątpliwie są bardzo blisko codziennego życia. W artykule skupiam się na porównaniu symboliki wierzby i lilii w kulturze polskiej i chińskiej. Zarówno wskazuję podobieństwa, jak i wyjaśniam zaistniałe różnice. Motywy roślinne wierzby i lilii od wieków występowały w obu kulturach. W związku z tym można zbadać ich symbolikę na podstawie bogatych materiałów piśmiennych. Ruth Benedict, autorka książki *Chryzantema i miecz. Wzory kultury japońskiej*, uznała chryzantemę za klucz do kultury japońskiej². Na tej samej zasadzie chciałabym przyrzec się z jednej strony temu, jak wierzba i lilia pozwalają odczytać chińską i polską kulturę, z drugiej zaś, jakie znaczenie przypisują tym roślinom obie kultury.

Jezyk polski różni się od chińskiego pod każdym względem. Według Wilhelma von Humboldta, filozofa i badacza języków, różnorodność języków nie jest tylko

DOI: 10.4467/23538724GS.23.005.18151

ORCID: 0009-0007-6567-7978

¹ Artykuł został przygotowany jako element badań prowadzonych przez autorkę w ramach stypendium rządowego na bazie współpracy bilateralnej Chin i Polski: China Scholarship Council.

² R. Benedict, *Chryzantema i miecz. Wzory kultury japońskiej*, tłum. E. Klekot, PIW, Warszawa 1999.

odmiennością dźwięków i znaków, lecz odmiennością samych światopoglądów³. Zgodnie z teorią językowego obrazu świata różne języki mają własne specyficzne cechy, które w procesie poznawania świata zewnętrznego powodują, że te same rzeczy i zjawiska są przez odmienne społeczności językowe różnie nazywane i rozumiane. „Różnice między językami nie oznaczają dla Weisgerbera jedynie różnic w ich strukturalnej budowie, ale odmienną pojmowanie świata i sposobu rozumowania. Język ojczysty, stanowiąc siłę tworzącą ducha społeczności posługującej się nim, jest zarazem sposobem przekształcania rzeczywistości i podporządkowania jej temu duchowi. Dzięki temu każda wspólnota językowa posiada specyficzny sposób widzenia i oceny świata zewnętrznego”⁴. W związku z tym porównanie symboliki roślin w języku chińskim i polskim umożliwia poznanie sposobów myślenia obu narodów.

2. Teoria językowego obrazu świata

Jedna z pierwszych definicji językowego obrazu świata na gruncie językoznawstwa polskiego została przedstawiona przez Jerzego Bartmińskiego i Ryszarda Tokarskiego w 1986 r.⁵ Według niej jest to „pewien zespół sądów mniej lub bardziej utrwalonych w języku, zawartych w znaczeniach wyrazów lub przez te znaczenia implikowanych, który orzeka o cechach i sposobach istnienia obiektów świata pozajęzykowego”⁶. Jerzy Bartmiński stwierdza, że „językowy obraz świata jest zawartą w języku, różnie zwerbalizowaną interpretacją rzeczywistości dającą się ująć w postaci zespołu sądów o świecie. Mogą to być sądy «utrwalone» w gramatyce, słownictwie, w kliszowych tekstach, np. przysłowia, ale także sądy «presuponowane», tj. implikowane przez formy językowe utrwalonej na poziomie społecznej wiedzy, przekonań, mitów, rytuałów”⁷. Sądy te są utrwalone przede wszystkim w strukturze języka: formach gramatycznych, słownictwie i tzw. tekstach kliszowych, czyli przysłowia i frazeologizmach⁸.

Wilhelm von Humboldt sformułował założenie, które dziś uznajemy za podstawę tego, co ma wpływ na interpretację świata za pośrednictwem systemu językowego. Jego zdaniem „poprzez wzajemną zależność myśli i słowa jasne jest to, że języki nie są właściwie środkami przedstawiającymi już poznane prawdy, lecz są czymś

³ W. von Humboldt, *Gesammelte Schriften*, Bd. 4, Walter de Gruyter & Company, Berlin 1968, s. 27.

⁴ M. Kopińska, *Język jako narzędzie interpretacji rzeczywistości – językowy obraz świata*, s. 58, <https://ojs.ehu.eus/index.php/Mundo/article/view/1580/1252> (dostęp: 11.05.2023).

⁵ *Ibidem*, s. 63.

⁶ J. Bartmiński, R. Tokarski, *Językowy obraz świata a spójność tekstu* [w:] *Teoria tekstu. Zbiór studiów*, red. T. Dobrzyńska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1986, s. 72.

⁷ J. Bartmiński, *Językowe podstany obrazu świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006, s. 12

⁸ *Ibidem*, s. 76–80.

więcej, a mianowicie – środkiem do odkrywania prawd dotychczas nie poznanych. Ich różnorodność nie jest li tylko różnorodnością dźwięków i znaków, lecz właściwie różnorodnością samych sposobów oglądu świata. One to stanowią przyczynę oraz ostateczny cel wszystkich badań językoznawczych. Suma tego, co poznawczo możliwe, jest obszarem przeznaczonym do opracowania przez rozum ludzki, sięgającym wszystkich języków, niezależnym od nich, leżącym między nimi; człowiek zaś może się zbliżyć do tego czysto obiektywnego obszaru nie inaczej, jak jedynie na drodze właściwych tylko sobie sposobów poznawania i odczuwania – a więc – na drodze czysto subiektywnej”⁹.

Leo Weisgerber, podobnie jak W. Humboldt, twierdził, że język to nie tylko forma porozumiewania się, ale także sposób wyrażania poglądów użytkownika. W myśl tej teorii różnice językowe nieuchronnie prowadzą do odmiennego postrzegania świata przez poszczególne społeczności, które posługują się określonymi językami, a jednocześnie są przez te języki ograniczone. Badacz ten uważał, że znaki językowe dostarczają człowiekowi przedmioty myślenia, a ponadto utożsamiał przez to myślenie z mówieniem. „Językowy światopogląd” według L. Weisgerbera to obraz świata rzeczywistego zawarty w strukturach języka – w sferze struktur treści językowych, które jako przedmiot myślenia „organizują i porządkują świat zewnętrzny i dostarczają uogólnioną wiedzę o nim”¹⁰. Kwestię zależności myślenia od mówienia rozważali także amerykańscy antropolodzy kulturowi badający językoznawstwo, pionierzy etnolingwistyki – Edward Sapir i Benjamin Lee Whorf. „Proces formułowania myśli – pisał Whorf – nie jest niezależny i racjonalny w tradycyjnym sensie, lecz stanowi fragment określonej gramatyki i w zależności od niej wykazuje mniejsze lub większe zróżnicowania”¹¹.

3. Obraz wierzby (柳树, *liǔshù*) w chińskiej i polskiej kulturze

Wierzba jest bardzo charakterystycznym drzewem. Wyróżnia ją nie tylko wygląd, ale też siły vitalne i zdolność adaptacji do środowiska. Nielatwo traci życie i szybko rośnie. Ponadto jest odporna na zimno, powódź i suszę. „Drzewa te były sadzone wzdłuż dróg, na polach i miedzach, a jako że bardzo lubią siedliska wilgotne, rosły nad brzegami rzek czy stawów”¹² – czytamy na stronie internetowej Lasów Państwowych.

⁹ W. von Humboldt, *Gesammelte...*, s. 27.

¹⁰ A. Mańczyk, *Wspólnota językowa i jej obraz świata. Krytyczne uwagi do teorii językowej Leo Weisgerbera*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Zielona Góra 1982, s. 21–22.

¹¹ B.L. Whorf, *Język, myśl, rzeczywistość*, PIW, Warszawa 1982, s. 284.

¹² Lasy Państwowe, *O wierzbie słów kilka*, 21.03.2023, <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/o-wierzbie-slow-kilka> (dostęp: 11.05.2023).

3.1. Wierzba jako symbol tęsknoty za domem i ojczyzną

W chińskiej literaturze wierzba najwcześniej pojawiła się w *Shijing* 诗经 [Księga pieśni]¹³, która jest słynną kompilacją chińskiej poezji z okresu między XI a VII wiekiem p.n.e. W jednym z zamieszczonych tu wierszy pt. *Cǎiwēi* 采薇 [Zbieram paproć] znajdujemy fragment:

Przedtem, gdy zśliśmy na tę wyprawę, soczysta zieleń spowila wierzby.
Teraz, gdy wreszcie już powracamy, sypie się na nas śnieg bardzo gęsty¹⁴.

昔我往矣，杨柳依依。
今我来思，雨雪霏霏。

Xī wǒ wǎng yǐ, yángliǔ yīyī.
Jīn wǒ lái sī, yǔxuě fēifēi.

W starożytnych Chinach istniał zwyczaj sadzenia wierzby ze względu na to, że są one bardzo wytrzymałe i symbolizują żywotność. Często sadzono wierzbę na podwórku przy domu, dlatego określa ją ideogram, który również oznacza dom. Widząc wierzbę, myśli się o domu¹⁵. W wierszu poety Xin Qiji 辛弃疾 pt. *Mō yúér* 摸鱼儿 [Poszukiwanie ryby po omacku] czytamy:

Nie opieraj się o balustradę.
Właśnie zapada zmrok w wierzbowym lesie
i żalostliwie boli mnie serce¹⁶.

休去倚危栏，
斜阳正在，
烟柳断肠处。

Xiū qù yǐ wēilán,
xiéyáng zhèng zài,
yānlǚ duàncháng chù¹⁷.

¹³ X. Liu, *Qiǎnxī gǔdiǎn shīcí zhōng „liǔ” de yìxiàng* (浅析古典诗词中“柳”的意象 [Analiza obrazu wierzby w poezji klasycznej]), „Xiàndài yǔwén” (现代语文 [Sinologia Współczesna]) 2017, nr 7, s. 49.

¹⁴ Konfucjusz (red.), *Księga pieśni*, tłum. M. Szlenk-Iliewa, Wydawnictwo Alfa, Warszawa 1995, s. 204–205.

¹⁵ X. Liu, *Qiǎnxī gǔdiǎn...*, s. 50.

¹⁶ Wszystkie przekłady utworów, przy których nie podano nazwiska tłumacza, są mojego autorstwa.

¹⁷ Ang. „O! Do not lean / On overhanging rails where the setting sun sees / Heart-broken willow trees!"; *Tune: Groping for Fish*, tłum. Xu Yuanhong [w:] *100 Tang Poems and Song Lyrics*, Zhōngyī chūbǎnshè [China Translation and Publishing House], Beijing 2021, s. 192.

Zmrok w lesie wierzbowym zwiastuje upadek Południowej Dynastii Song. Wierzba symbolizuje tu tęsknotę poety za domem na północy, który był już okupowany. Wiersz wyraża troskę poety o przyszłość jego kraju.

Wierzba jest symbolem polskości, jak napisała Teresa Zaniewska: „Dla bohatera lirycznego wierszy Franciszka Kobryńczuka wierzba to pewne konkretne drzewo, część jego małej ojczyzny, znaczące miejsce pierwszego zachwytu, zdziwienia, zauroczenia pięknem ojczystego krajobrazu”¹⁸. Ponadto w polskiej kulturze wierzba symbolizuje też tęsknotę i smutek. W Psalmie 137 czytamy: „Nad rzekami Babilonu siedzieliśmy i płakali na wspomnienie Syjonu. Na wierzbach w tamtej krainie zawiesiliśmy lutnie nasze”¹⁹, aby w niewoli, na wygnaniu, nie śpiewać radosnych pieśni swej ojczyzny²⁰. Drzewo to jest też symbolem bezdomności: „Pieśni już wam nie zanuce: pod cudzym będziecie dozorem skubać szczodrzeniec kwitnący i gorzką wierzbinę ogryzać” – pisze Wergiliusz²¹.

3.2. Wierzba – symbol wiosny, witalności i pożegnania

W polskiej kulturze wierzba jest uważana za symbol witalności, wytrwałości, zmartwychwstania i zdolności do aklimatyzacji. Nawet fragment wierzby czy ułamek kory żyje i wypuszcza nowe witki oraz liście, a gałąź wetknięta w ziemię zapuszcza korzenie. Przysłowie polskie doskonale charakteryzuje zdolność przystosowawczą wierzby: „Wierzbowe drzewo, gdzie posadzisz, tam rośnie”²².

Niedziela Palmowa czasem bywa też nazywana Niedzielą Wierzbową. W *Encyklopedii staropolskiej* znajdujemy następujący opis: „Wierzba lub wierzbowia niedziela. Tak lud zowie niekiedy niedzielę kwietnia, czyli palmową, na którą przygotowuje w wilgoci i ciepłe, aby się rozwinęły, różgi wierzbowe, zastępujące palmę, i w dniu tym budzi dziatwę taką palmą, wołając: «Wierzba bije, nie ja biję. Za tydzień, wielki dzień!»”²³. W V–VI wieku procesja z palmami, upamiętniająca uroczysty wyjazd Jezusa Chrystusa do Jerozolimy, stała się powszechną praktyką na Zachodzie, lecz dopiero w XI wieku wprowadzono do liturgii poświęcenie palm. W Polsce palmy zastąpiono

¹⁸ T. Zaniewska, *Dziwna moc pana Franciszka* [w:] F. Kobryńczuk, *Nadbiebrzańskie robaczki*, wybór i wstęp B. Kuprel, posłowie T. Zaniewska, Biblioteka Publiczna w Mońkach, Mońki 2007, s. 107.

¹⁹ *Księga Psalmów* [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktów Tynieckich, wyd. 4, Wydawnictwo Pallotinum, Poznań 1991.

²⁰ W. Kopaliński, *Wierzba* [w:] *idem, Słownik symboli*, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2012, s. 464.

²¹ Wergiliusz, *Bukoliki i georgiki*, ekloga 2, tłum. i oprac. Z. Abramowiczówna, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1953, s. 77–78.

²² W. Kopaliński, *Wierzba...*, s. 465.

²³ Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska*, t. 4, Wydawnictwo: Piotra Laskauer i S-ka, Warszawa 1903, s. 433.

gałązkami wierzbowymi z baziami. Po ich poświęceniu były zatykane za krzyże i obrazy, by strzegły domostw od nieszczęść i zapewniały błogosławieństwo²⁴.

Istnieje chiński zwyczaj 折柳送别 *zhé liǔ sòng bié* wręczania gałązek wierzbowych na pożegnanie. Zyskał on na popularności w okresie panowania dynastii Han (206 r. p.n.e. – 220 r. n.e.), która była drugą dynastią cesarską w Chinach²⁵. Został utrwalony w książce *Sānfǔ huángtú* 三辅黄图²⁶ [Złoty obraz trzech dzielnic podrzędnych], w której opisano życie w stolicy Chang’an w czasach dynastii Han: „Położony na wschodzie Chang’an Most Ba, zbudowany nad rzeką. Pewien Han²⁷ żegna na nim swojego gościa, zrywając gałązkę wierzbową.” („霸桥在长安东，跨水作桥，汉人送客至此桥，折柳赠别.”, „Bàqiáo zài cháng’ān dōng, kuà shuǐ zuò qiáo, hàn rén sòngkè zhì cǐ qiáo, zhé liǔ zèng bié.”).

Jest wiele hipotez i teorii na temat powstania zwyczaju 折柳送别. Jedna z nich jest związana z wiarą ludową oraz homofonią. Według niektórych badaczy zwyczaj ów był związany z czczeniem boga drzewa i ludową wiarą w płodność. Wierzba w kulturze chińskiej uchodzi za tajemniczą siłę eliminującą zło i przynoszącą dobro. Jest szanowanym świętym drzewem, symbolem płodności i odrodzenia²⁸. Chińskie słowo ‘wierzba’ składa się z dwóch znaków 柳树 (*liǔshù*), a pierwszy z nich 柳 (*liǔ*) wymawia się podobnie jak znak 留 (*liú*), czyli ‘pozostać’. Za pomocą gałązki wierzby w sposób symboliczny wyrażano więc przywiązanie, wręczano ją zamiast wprost mówić ‘pozostań’. Ponadto wierzba zazwyczaj kielkuje wiosną, a w chińskiej kulturze od dawna jest znakiem tej pory roku. Dlatego gest wręczenia gałązki wierzby odczytywany jest także jako życzenie: ‘Niech wokół ciebie zawsze będzie wiosna’. Jest to też sposób wyrażenia nadziei, że obdarowany szybko się przyzwyczai do nowego otoczenia, dokładnie tak, jak zerwana gałązka wierzbowy, która może rosnąć prawie wszędzie²⁹.

²⁴ Encyclopedy PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Palmowa-Niedziela;3953611.html> (dostęp: 11.05.2023).

²⁵ R. Cao, G. Shang, „Zhé liǔ” yǔ sòng bié shī cí zhōng de yáng liǔ yì xiàng („折柳”与送别诗词中的杨柳意象 [„Zrywanie gałązki wierzby” i obraz wierzby w poezji o motywie pożegnania]), „Jīn íng shī fān zhuān kē xué xiào xué bào” (济宁师范专科学校学报 [Journal of Jining Teachers’ College]) 2006, nr 4, s. 89.

²⁶ Most [w:] *Sānfǔ huángtú* (三辅黄图 [Złoty obraz trzech dzielnic podrzędnych]), t. 6, <https://zh.wikisource.org/wiki/%E4%B8%89%E8%BC%94%E9%BB%83%E5%9C%96/%E5%8D%B7%E4%B9%8B%E5%85%AD#%E6%A9%8B> (dostęp: 28.07.2023).

²⁷ Osoba z grupy etnicznej Han.

²⁸ Y. Wu, „Zhé liǔ sòng bié” yuán shǐ yì yùn tàn zé („折柳送别”原始意蕴探赜 [Badanie nad oryginalną konotacją „Zrywania gałązki wierzby podczas pożegnania]), „Shí dài wén xué” (时代文学 [Times Literary]) 2008, nr 7, s. 100.

²⁹ A. Huang, *Cóng diǎn rán xīng xīng huǒ jù dào zhé liǔ shì xiè mù* (从点燃星星火炬到折柳式谢幕 [Od zapalenia gwiazdnej pochodni po podziękowanie i pożegnanie poprzez zrywanie gałązki wierzby]), 21.02.2022, <https://blog.sciencenet.cn/home.php?mod=space&uid=415&do=blog&id=1326299> (dostęp: 12.05.2023).

Aktorzy występujący na ceremonii zamknięcia Zimowych Igrzysk Olimpijskich 2022 w Pekinie chodzili po scenie, trzymając w ręku gałązkę wierzby, a scenie tej towarzyszyła piosenka *Sòngbié* 送别 [Pożegnanie] (sl. Li Shutong [李叔同], muz. John P. Ordway). Utwór ten często pojawia się na uroczystościach związanych z zakończeniem szkoły. Również w jej tekście pojawia się motyw wierzby: „Wiatr wieczorny głaszcze witki wierzbowe. Słychać ciche dźwięki fletu bambusowego i za górami zapada zmrok.” (晚风拂柳笛声残，夕阳山外山。”, „Wǎnfēng fú liǔ dīshēng cán, xīyáng shān wài shān.”)³⁰. W chińskiej literaturze zmrok zwykle symbolizuje upływający czas. W tym kontekście jest zapowiedzią zbliżającego się rozstania. Witki wierzbowe i flet bambusowy symbolizują pożegnanie.

3.3. Wierzba – symbol żeńskości i płodności

Tradycyjne porównania elegancji i wdzięku kobiety do giętkości i ruchów gałązek wierzbowych na wietrze funkcjonują zarówno w Chinach, jak i w Polsce. Pień i gałęzie wierzby są smukłe. Na wietrze fruwają wiotkie witki wierzbowe. W chińskiej kulturze uważa się, że wierzba przypomina młodą kobietę, która elegancko stoi lub tańczy. W starożytnej poezji chińskiej drzewo to często jest metaforą pięknej kobiety. Chińskie wyrażenie 柳叶弯眉 (*liǔyè wānméi*) oznacza „piękne brwi kobiety przypominające liście wierzby”. W wierszu poety He Zhizhang 贺知章 *Yǒng liǔ* 咏柳 [Pieśń o wierzbie] wierzba jest ucieleśnieniem pięknej kobiety³¹. Wysoki i prosty pień wierzby zostaje zestawiony z kobiecą sylwetką, a witki wierzbowe są jak zielone wstążki jej sukni:

Coraz wyższa i piękniejsza wierzba o barwie nefrytu.
Jej zielone liście opadają niczym delikatnie powiewające jedwabne wstążki.
Nie wiadomo, kto ściał je tak wąsko.
W lutym wiosenny wiatr tnie jak nożyce³².

碧玉妆成一树高，
万条垂下绿丝绦。
不知细叶谁裁出，
二月春风似剪刀。

³⁰ Ang. „Under the gentle night breeze, swung the willows and resonated the melancholic melody from an old flute, whilst the descending sun illuminated mountains by mountain” (tłum. Wu Jin); zob. China Internet Information Center, 李叔同《送别》歌词（中英对照）*Lyrics of 'Bidding Farewell' by Li Shutong*, 2.05.2013, http://www.china.org.cn/chinese/2013-02/05/content_27895474.htm (dostęp: 10.05.2023).

³¹ X. Liu, *Qiǎnxī gǔdiǎn shīcí...*, s. 50.

³² Ang. „The slender beauty's dressed in emerald all about, / A thousand branches droop like fringes made of jade. / But do you know by whom these slim leaves are cut out? / The wind of early spring is sharp as scissor blade.”; *The Willow*, tłum. Yuancong Xu [w:] *300 Tang Poems I*, Zhōngyì chūbǎnshè [China Translation and Publishing House], Beijing 2021, s. 98.

Biyù zhuāngchéng yī shù gāo,
wàntiáo chuixià lǚsī tāo.
Bùzhī xiè shuǐ cáichū,
èryuè chūnfēng sì jiāndāo.

W kulturze polskiej symbolika wierzby była związana z płodnością i zdrowiem. Zapewne dlatego Słowianki miały w zwyczaju okładać się gałązkami wierzby w łaźniach. Kobiety nawet spożywały jej kwiaty, ponieważ wierzyły, że pomagają zajść w ciążę. Związek między wierzbą a płodnością wydaje się naturalny, albowiem wierzby mogą rosnąć w bardzo trudnych warunkach, w tym na terenach podmokłych. Na ogół wygląd wierzby kojarzy się z fizjonomią kobiety ze względu na jej cienkie i delikatne konary, a gęsto kwitnące gałęzie przypominają rozpuszczone włosy³³.

3.4. Wierzba i miłość

Chiński poeta Lu You 陆游 z Południowej Dynastii Song w wierszu *Chāitóu fēng · hóngsū shǒu* 钗头凤·红酥手 [Delikatna zaróżowiona ręka] przywołał wspomnienie swojej historii miłosnej:

Delikatna zaróżowiona ręka
Żółte wino
Ślady wiosny znajdziemy w każdym zakątku miasta.
I pałacowe mury nie są w stanie ograniczyć wierzby³⁴.

红酥手，
黄滕酒，
满城春色宫墙柳。

Hóngsū shǒu,
huángténg jiǔ,
mǎnchéng chūnsè gōngqiáng liǔ.

Wierzba w kontekście miłości również pojawia się w utworze Ouyang Xiu 欧阳修 pt. *Shēngzhāzǐ · yuánxī* 生查子·元夕 [Święto Latarni]:

³³ K. Goldowski, *Wierzba – drzewo płodności i diabelskiego czaru*, 27.02.2016, <https://www.slawoslaw.pl/wierzba-drzewo-plodnosci-i-diabelskiego-czaru/> (dostęp: 12.05.2023).

³⁴ Ang. „Pink hands so fine / Gold-branded wine / Spring paints the willows green / Palace walls can't confine”; *Phoenix Hairpin* (《钗头凤·红酥手》) [w:] *Chūnfēng shíliú róuqíng — Xǔ Yuānchōng yīngyì wǎnyuē sòngcí* (春风十里柔情 — 许渊冲英译婉约宋词 [Delikatny wietrzyk wiosny – subtelne wiersze Song przekładane przez Xu Yuanchong]), oprac. N. An, tłum. Yuanchong Xu, Jiāngsū fēnghuáng wényì chūbǎnshè [Jiangsu Literature and Art Publishing House], Nankin 2022, s. 125.

W minionym roku z okazji Święta Latarni
rynek kwiatowy oświetlały jasno liczne lampiony.
Spotkamy się po zmroku,
gdy księżyc zawiśnie nad wierzbą³⁵.

去年元夜时，
花市灯如昼。
月上柳梢头，
人约黄昏后。

Qùnián yuányè shí,
huāshì dēng rú zhòu.
Yuè shàng liǔshāo tóu,
rén yuē huánghūn hòu.

W dramacie Juliusza Słowackiego *Balladyna*³⁶ Grabiec został zamieniony w wierzbę płaczącą za niestałość w uczuciach i igranie z emocjami innych osób, m.in. za kochanej w nim Goplany. Wierzba płacząca w tym utworze symbolizuje cierpienie i rozterki duchowe. Według wierzeń ludowych drzewo to potrafi płakać – z jego długich gałęzi spływają krople wody, symbolizujące łzy³⁷. W dramatach Williama Szekspira wierzba wiąże się z porzuconą kochanką, a także utratą lub nieobecnością ukochanej osoby. Taką konotację znajdujemy w komedii *Kupiec wenecki* („W takiej jak ta nocy Dydona, w ręku z gałązką wierzbową, na pustym brzegu wzywała kochanka, ażeby wrócił”)³⁸ oraz w tragedii *Otello* („Pod wierzbą płaczącą dziewczyna łzy roni (...). Z gałązek ja wierzby zrobię sobie wianek”)³⁹.

3.5. Wierzba – atrybut szlachetnego pustelnika i symbol podatności na wpływ zewnętrzny

Tao Yuanming 陶淵明 był bardzo znanym poetą i pustelnikiem żyjącym w czasach Wschodniej Dynastii Jin (Dong Jin), która panowała w Chinach od 317 do 420 r. Ze względu na rozczarowanie ówczesną korupcją polityczną zrezygnował ze

³⁵ Ang. „Last Festival of Vernal Moon, / The blooming lanterns bright as noon. / The moon above a willow tree / Shone on my lover close to me” (tłum. Xu Yuanchong); *Mountain Hawkborn* (《生查子·元夕》) [w:] *Chūnfēng shìlǐ róngqíng...*, s. 41.

³⁶ J. Słowacki, *Balladyna*, Wydawnictwo Folia, Poznań 2019.

³⁷ *Symbole w „Balladynie” Juliusza Słowackiego*, 7.01.2022, <https://wszystkiesymbole.pl/symbole-w-balladynie-juliusza-slowackiego/> (dostęp: 12.05.2023).

³⁸ W. Shakespeare, *Dzieła dramatyczne Williama Shakespeare (Szekspira) w dwunastu tomach*, t. IX, *Kupiec wenecki*, tłum. L. Uirich, Gebethner i Wolff, Kraków 1895, akt 5, sc. 1.

³⁹ W. Shakespeare, *Otello*, tłum. J. Paszkowski, Księgarnia Wilhelma Zukerkandla, Lwów – Złoczów 1925, akt 4, sc. 3.

stanowiska urzędniczego i wrócił do rodzinnego miasta, gdzie prowadził idylliczne życie blisko przyrody. Przed swoim domem zasadził pięć wierzb i nazwał siebie Panem Pięciu Wierzb. Odtąd drzewo to zaczęło być kojarzone ze szlachetnymi pustelnikami⁴⁰, którzy dążyli do wolności i samodzielności oraz zdobyli uznanie za swoją postawę i mądrość.

Analogiczna historia została przywołana w wierszu Wang Wei 王维 pt. *Wáng-chuān xiánjū zèng péixiùcái dí 辋川闲居赠裴秀才迪*⁴¹ [Wiersz dla przyjaciela Peidi napisany w Wangchuan]:

Jeszcze raz się z nim widziałem,
Jieyu, który przed pięcioma wierzbami śpiewał jak szalony.

复值接與醉，
狂歌五柳前。

Fùzhí jiēyú zuì,
kuángē wǔliǔ qián.

Poeta porównał swojego przyjaciela do znanego pustelnika Jieyu, który udał szalonego, żeby nie objąć stanowiska urzędniczego ze względu na niezadowolenie z sytuacji politycznej w państwie Chu⁴². W ten sposób poeta wyraził oczekiwanie i podziw dla przyjaciela w związku z jego decyzją o rzuceniu kariery i przeprowadzce⁴³.

Tymczasem w kulturze polskiej wierzba symbolizuje podatność na wpływ zewnętrzny. W utworach Mikołaja Reja młody człowiek jest porównywany do wierzby, która jest giętka i łatwo ulega zmianie. W *Żywocie człowieka poczciwego*⁴⁴ autor zawarł przestrozę:

Nie bądź wierzbową witką, która tak uroście,
Gdzie ją z młodu nachyla, a też miewa goście.
Każdy gałęzi łamie, wiedząc, iż nie rodzą,
Więc ją i kijem tłukę, i kozy ją głodzą.

⁴⁰ X. Liu, *Qiǎnxī gǔdiǎn shīcǐ...*, s. 50.

⁴¹ *Quán tángshī* (全唐诗 [Wszystkie wiersze Tang]), t. 1, red. D. Peng, Shànghǎi gùjī chūbǎnshè [Shanghai Classics Publishing House], Shanghai 1986, s. 291.

⁴² Państwo Chu – chińskie państwo istniejące między ok. VIII w. p.n.e. a 223 r. p.n.e. w Okresie Wiosen i Jesieni oraz Walczących Królestw.

⁴³ X. Liu, *Qiǎnxī gǔdiǎn shīcǐ...*, s. 50.

⁴⁴ M. Rej, *Żywot człowieka poczciwego*, oprac. J. Krzyżanowski, Zakład im. Ossolińskich, Wrocław 1956, s. 15.

Rej zwraca uwagę, że w młodości człowiek jest podatny na wpływy:

A zacne przyrodzenie ostatka dożyczy,
Które w bujnej młodości by wierzbowa witka,
Kędy ją chcesz nachylić, tędy roście wszytka⁴⁵.

4. Obraz lilii (百合花, *Bǎihéhuā*) w chińskiej i polskiej kulturze

W Młodej Polsce białe kwiaty są najważniejszym komponentem obrazu lilii⁴⁶. Potwierdzają to utarte zwroty językowe, jak np. przysłowie „Śnieg bielić albo lilią zdobić”⁴⁷, porównanie „biały jak lilja”⁴⁸, przymiotnik „liljowy” oznaczający ‘biały, śnieżny’ (np. „Białość, pleć liljowa”⁴⁹; „Jako dziewica z kąpieli / Liliową pierś wznosi zorza”⁵⁰) oraz mnóstwo tekstów poetyckich, w których lilie mają najczęściej białe kwiaty. Można przywołać tytułem przykładu następujące: „Niech w to kwiatów wielkie święto / Ma lilji białość”⁵¹, „Białe jak lilie polne, kielichy czystości”⁵²; „A duszy naszej Narcyz, biały jak lilja, / Tym bielszy, iż schylony nad głębią, gdzie mroki”⁵³ oraz „Było jedno kochanie (...) Takie czyste, a białe, Jak w ogródku lilija”⁵⁴. Również w chińskiej kulturze lilia jest kojarzona z bielą, a jako przykład można przywołać wiersz Xiao Qie 萧愨 pt. *Bǎihé* 百合⁵⁵ [Lilia]:

Lodyga i liście są w różnych kolorach,
lecz kwiat jest nieskazitelnie biały.

⁴⁵ M. Rej, *Wizerunek własny żywota człowieka poczciwego, w którym jako we zwierciadle snadnie każdy swe sprany oglądać może; zebrały i z filozofów i z różnych obyczajów świata tego*, cz. 1, *Fototypia i transkrypcja tekstu*, oprac. W. Kuraszkiewicz, Biblioteka Pisarzy Polskich, Wrocław 1971, s. 5v.

⁴⁶ B. Kuryłowicz, *Semantyka nazw kwiatów w poezji Młodej Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2012, s. 126.

⁴⁷ *Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych*, t. 3, red. J. Krzyżanowski, PIW, Warszawa 1972, s. 464.

⁴⁸ *Słownik języka polskiego*, t. 2, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, PIW, Warszawa 1902, s. 742.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ A. Niemojewski, *Wybór poezji*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1955, s. 41.

⁵¹ Z. Dębicki, *Święto kwiatów: poezje*, Towarzystwo Wydawnicze, Lwów 1904, s. 15.

⁵² L. Staff, *Sady*, Towarzystwo Wydawnicze w Warszawie, Warszawa 1919, s. 43.

⁵³ W. Korab-Brzozowski, *Dusza mównicza*, Wydawnictwo Jakuba Mortkowicza, Warszawa 1910, s. 90.

⁵⁴ S. Rossowski, *Psyche. Poezje*, Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta, Lwów 1899, s. 9.

⁵⁵ Q. Lu, *Xiānqín hàn wèi jìn nánběicháo shī* (先秦汉魏晋南北朝诗 [Poezje sprzed dynastii Qin oraz z dynastii Han, Wei, Jin, Południowych i Północnych]), Zhōnghuá shūjū [Zhonghua Book Company], Beijing 1983, s. 2104.

Na jego płatkach opada rosa i się pochyla.
Wraz z wiatrem rusza się.

接叶有多种，
开花无异色。
含露或低垂，
从风时偃仰。

Jiēyè yǒu duōzhǒng,
kāihuā wú yìsè.
Hánlù huò dīchuí,cóngfēng shí yǎnyǎng.

4.1. Czysta i święta jak lilia

Związek między lilią a bielą jest na tyle silny, że lilia jest jednym z kulturowo utrwalonych wzorców bieli⁵⁶. Kojarzy się z czystością, zarówno w sensie fizycznym, jak i duchowym czy moralnym. Ten aspekt często jest wykorzystywany w poezji Młodej Polski, gdzie pojawiają się takie określenia, jak np. „barwa czystości”⁵⁷ („Kędy lilija / listki rozwija / i barwą czystości rozkwita”⁵⁸; „A pod ich dotykaniem moich ran tysiące. / Pokrywały się śnieżnym bez śladu atlasem. // Wyciągnęłam ramiona, jak lilje bez splamień”⁵⁹).

Lilia była symbolem czystości już w antyku⁶⁰. Symbol ten został przejęty przez kulturę chrześcijańską. Podczas wizji i ekstaz wielu świętych otrzymywało od Chrystusa lub Maryi lilię na znak akceptacji i pochwały życia w czystości⁶¹. W średniowieczu lilia biała, którą potocznie nazywano lilią Madonny, była ważnym symbolem kwietnym poświęconym Matce Bożej. Kolor kwiatów i ich zapach jednoznacznie wyrażały niewinność, czystość, dziewictwo i niepokalane poczęcie⁶². W ikonograficznych scenach Zwiastowania Archanioł Gabriel często ofiarowuje Maryi kwiat lili.

W Polsce lilia pojawia się na ślubie i weselu, reprezentując dziewictwo panny młodej⁶³. Motyw ten pojawia się w wierszu Anny Neumanowej pt. *Z życia kobiety*⁶⁴:

⁵⁶ R. Tokarski, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004, s. 48.

⁵⁷ B. Kuryłowicz, *Semantyka nazw...*, s. 128.

⁵⁸ J. Żuławski, *Poezje*, t. 4, Księgarnia H. Altenberga, Lwów 1908, s. 124.

⁵⁹ M. Grossek-Korycka, *Pamiętnik liryczny*, Księgarnia F. Hoesicka, Warszawa 1928, s. 35.

⁶⁰ M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, tłum. K. Romaniuk, Pallotinum, Poznań 1989, s. 116.

⁶¹ J. Janowski, *Lilia* [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 10, red. E. Ziemann, TN KUL, Lublin 2004.

⁶² M. Krenz, *Średniowieczna symbolika wirydarzy klasztornych*, Wydawnictwo Nomos, Kraków 2005, s. 117–118.

⁶³ W. Kopaliński, *Lilia* [w:] *idem, Słownik symboli...*, s. 197.

⁶⁴ A. Neumanowa, *Poezje*, Gebethner i Sp., Kraków 1901, s. 74.

Znów ją później widziałem – w kościele, gdy stała,
W ślubnym wieńcu, jak śnieżna lilijka tak drżała,
Burz przecuciem, – Czy kocha gorąco a wiernie –
Że skroń sama dziewiczą, uchyla pod ciernie.

W Chinach związek frazeologiczny 百年好合 (*bǎinián hǎohé*) czyli ‘stuletnia harmonia’, jest popularnym życzeniem złożonym nowożeńcom z okazji ślubu. Etymologię wyrazu można znaleźć w powieści z okresu dynastii Qing pt. *Fēnzhuāng lóu* 粉妆楼⁶⁵ [Budynek różowego makijażu]: „Życie w wiecznej harmonii. Po wielu latach wreszcie jesteście razem. Gratulacje!” („百年和合，千载团圆。恭喜!”⁶⁶), „Bǎinián héhé, qiānzǎi tuányuán. Gōngxǐ!”). Połączenie pierwszego i ostatniego znaku z wyrażenia 百年好合 lub 百年和合 tworzy wyraz 百合, który oznacza lilie w języku chińskim. Współcześnie lilia często występuje na ślubach i weselach w Chinach⁶⁷, symbolizując trwałe i silne związki małżeńskie.

W starożytnych Chinach lilia był kwiatem nierzadkim, natomiast w zbiorach poezji jest stosunkowo mało wierszy dotyczących lilii napisanych za panowania dynastii Wei (220–265 r.) i Jin (265–420 r.). Nawet w antologii *Quán tángshī* 全唐诗⁶⁸ [Wszystkie wiersze Tang] nie ma żadnego wiersza bezpośrednio opisującego lilie. Niewiele utworów odwołujących się do obrazu lilii powstało po dynastii Yuan. Większość starożytnych chińskich wierszy, w których występuje motyw lilii, koncentruje się na realistycznym opisie samego kwiatu. Jednocześnie jednak lilia nie znajduje się w centrum uwagi poetów, którzy więcej miejsca poświęcają innym roślinom. Dlatego w starożytnych Chinach nie istniała stała symbolika lilii i w wielu wierszach lilia w ogóle nie miała symbolicznego znaczenia⁶⁹. Są jednak wyjątki, jak wiersz poety Han Wei 韩维 pt. *Bǎihéhuā* 百合花⁷⁰ [Lilia]:

真葩固自异，美艳照华馆。
叶间鹅翅黄，蕊极银丝满。
并萼虽可佳，幽根独无伴。
才思羡游蜂，低飞时款款。

⁶⁵ X. Zhu, *Fēnzhuāng lóu* (粉妆楼 [Budynek różowego makijażu]), rozdz. 1, <https://www.quanben.io/n/fenzhuanglou/1.html> (dostęp: 27.07.2023).

⁶⁶ 汉典 [Słownik języka chińskiego], <https://www.zdic.net/> (dostęp: 9.05.2023).

⁶⁷ X. Zhou, L. Ma, *Yàoyòng zhìwù zìrán bǐjì* (药用植物自然笔记 [Notatki natury na temat roślin leczniczych]), Dōngfāng chūbǎnshè [Wydawnictwo Wschodnie], Beijing 2019, s. 119–120.

⁶⁸ *Quán tángshī*...

⁶⁹ X. Song, *Lùn zhōngguó gǔdài bǎihéhuā shī* (论中国古代百合花诗 [Badanie chińskiej poezji starożytnej z motywem lilii]), „Chóngqing sānxiá xuéyuàn xuébào” (重庆三峡学院学报 [Journal of Chongqing Three Gorges University]) 2019, nr 3, s. 67–69.

⁷⁰ *Quán sòngshī* (全宋诗 [Wszystkie wiersze Song]), red. X. Fu, Běijīng dàxué chūbǎnshè [Peking University Press], Beijing 1998, s. 5141.

Przekład polski:

Prawdziwy kwiat wyróżnia się tym, że jego piękno rozświetla całe podwórko.
Wśród zielonych liści jawi się żółtawy słupek, a pręciki ma srebrne.
Kielichy jego rosną obok siebie i są majestatyczne, mimo że ma tylko jeden korzeń.
Fruwające pszczoły są pod wrażeniem jego uroku i wokół niego latają.

Lilia jest tutaj metaforą poety i symbolizuje jego samotność, na co wskazuje fragment: „ma tylko jeden korzeń” (幽根独无伴). Han Wei w atrybutach lilii, takich jak jej zapach, nektar spijany przez pszczoły, wyraża swój talent poetycki, który świadczy o wyjątkowości twórcy i jednocześnie jest powodem zazdrości ze strony innych, co wpływa na poczucie osamotnienia poety.

Smutny wydźwięk ma też wiersz Yan Zhaohe 严兆鹤 zatytułowany *Bǎihéhuā* 百合花⁷¹ [Lilia]:

学染淡黄萱草色，几枝带露立风斜。
自怜入世多难合，未称庭前种此花。

Przekład polski:

Lilia tygrysia jest żółtawa,
W wietrze kilka gałązek pokrytych rosą chyli się na bok.
Przykro mi, że nie wszystko da się pogodzić,
Nigdy nie przyznałem się do tego, że sadzę je na swoim podwórku.

Utwór ten wyraża bezradność i smutek, a pretekstem do wyjawienia tych uczuć jest obraz lilii tygrysi, które podmiot liryczny sadzi w swoim ogrodzie.

W chińskiej kulturze najczęściej to lotos symbolizuje czystość, a kwiat śliwy – szlachetność. Natomiast u schyłku XIX oraz na początku XX wieku w Chinach dokonywała się modernizacja i industrializacja. Wtedy chrześcijaństwo zaczęło być tu bardziej popularne i wywierać wpływ na poczucie estetyki i sposób myślenia Chińczyków⁷². W chrześcijaństwie lilia jest często kojarzona z czystością oraz niewinnością. Ze względu na wpływ kultury zachodniej znaczenie to przeniknęło też do chińskiej kultury. Dlatego współczesna poezja chińska znacznie różni się od dawnych utworów, jeśli chodzi o sposób wykorzystania motywu lilii. Lilia często jest nośnikiem znaczeń symbolicznych, takich jak czystość i szlachetność, czego przykładem jest wiersz Zhu Yongzhaia 朱庸斋 pt. *Tí bǎihéhuā huà* 题百合花画⁷³ [Obraz lilii]:

⁷¹ X. Lu, *Pǐnhuā yǒudào* (品花有道 [Droga podziwiania kwiatów]), Lántiān chūbǎnshè [Wydawnictwo Niebieskiego Nieba], Beijing 2010, s. 67.

⁷² X. Song, *Lìnn zhōngguó gǎidài...*, s. 70.

⁷³ Y. Zhu, *Fēnchūnguǎn cí* (分春馆词 [Poezje Sali Oddzielenia Wiosny]), Guǎngzhōu shìshè [Kantońskie Stowarzyszenie Poezji], Guangzhou 2001, s. 98.

百合入夜开，人花两相俏。
月色入帘时，清辉为人照。

Przekład polski:

Noc zapadła i lilia zakwitła. Zarówno kwiat, jak i ta osoba są równie piękne.
Do pokoju przez zasłony wpada światło księżyca, które oświetla jasno tę osobę.

W utworze tym lilia pojawia się na obrazie. Poeta wykorzystał biel lilii i księżyca, by podkreślić, że srebrna poświata księżyca nadaje osobie na obrazie pełnego cnoty piękna.

W wierszu Xu Zhimo 徐志摩 pt. *Tiānshén sì de yīngxióng* 天神似的英雄⁷⁴ [Bohater jak Bóg Niebios] poeta poprzez przeciwstawienie sobie szorstkości i brzydoty kamienia oraz delikatności i piękna lilii pokazuje niezwykle moc jej oddziaływania. Piękno lilii promieniuje bowiem na kamień, sprawiając, że i on staje się piękniejszy:

这石是一堆粗丑的顽石，这百合是一从明媚的秀色，
但当月光将花影描上石隙，这粗丑的顽石也化生了媚迹。

Przekład polski:

Ten kamień jest brzydki i szorstki.
Ta lilia jest piękna i przyjemna.
Gdy światło księżyca rzuca cień lilii na szczelinę między kamieniami,
kamień również staje się piękniejszy.

W wierszu poetki Xi Muren 席慕蓉 pt. *Jǐng qián* 镜前⁷⁵ [Przed lustrem] lilia jest symbolem nieskalanośi i czystości:

一如那，瓶插的百合，今夜已与过往完全分隔，
既喜于自身的，玉洁冰清...

Przekład polski:

Jak ta lilia wazonie i dzisiejsza noc jest już całkowicie wyrwana z przeszłości.
Nieskalana lilia cieszy się ze swojej czystości i jasności...

⁷⁴ Zh. Xu, *Xú Zhímó quánjí* (徐志摩全集 [Wszystkie prace autora Xu Zhimo]), red. Y. Gu, Xuélin chūbǎnshè [Xuelin Publishing House], Shanghai 1997, s. 444.

⁷⁵ M. Xi, *Héliú zhī gē* (河流之歌 [Pieśń rzeki]), Shēnghuó · dúshū · xīnzhī sānlíán shūdiàn [SDX Joint Publishing Company], Beijing 1994, s. 59.

Tę samą symbolikę ma lilia w innym utworze tej poetki *Shānbǎihé* 山百合⁷⁶ [Lilia pozłacana]:

与人无争，静静地开放，一朵芬芳的山百合，
静静地开放在我的心里，
没有人知道它的存在，它的洁白...

Przekład polski:

Odosobnia się od ludzi i po cichutku kwitnie.
Pachnąca lilia pozłacana po cichutku kwitnie w moim sercu.
Nikt nie wie o jej istnieniu. Też nie zna jej czystości...

Ru Zhijuan 茹志鹃 w powieści *Bǎihéhuā* 百合花⁷⁷ [Lilia] również odwołuje się do takich znaczeń, jak czystość, niewinność i miłość. W utworze tym pokazuje, że w czasach wojennych również nie brakowało szlachetnych ludzi i życzliwości w relacjach międzyludzkich⁷⁸. Cechy te symbolizuje właśnie lilia, której wzór wyhaftowano na koldrze opisanej w powieści.

5. Podsumowanie

Biologiczne charakterystyki wierzby i lilii pozwalają na różne sposoby kreować symboliczne treści. Zarówno w kulturze polskiej, jak i chińskiej wierzba jest symbolem wiosny oraz siły witalnej, albowiem nawet po zerwaniu jej gałązka żyje i wypuszcza nowe witki i liście. Piękna lilia i giętka wierzba zazwyczaj budzą określone skojarzenia związane z kobiecością. W dodatku homofony odgrywają istotną rolę w języku chińskim. Na przykład 'wierzba' (柳, *liǔ*) ma znaczenie symboliczne 'pozostać' (留, *liú*). Dzięki poecie Tao Yuanming 陶渊明 znanemu jako Pan Pięciu Wierzb wierzba została atrybutem szlachetnego pustelnika, natomiast z powodu swojej giętkości w polskiej kulturze symbolizuje podatność na wpływ zewnętrzny. W kulturze polskiej symbolika roślin czasem jest ściśle związana z religią. Przczysta i niewinna lilia jest atrybutem Matki Boskiej. W porównaniu z lilią, która w kulturze polskiej często pojawia się w kontekstach chrześcijaństwa jako dziedzictwa kultury europejskiej, wierzba jednak jest drzewem kojarzonym z polskością. Kultura europejska również wywarła wpływ na kulturę chińską i z tej przyczyny współcześnie lilia

⁷⁶ M. Xi, *Wúyàn de qīngchūn* (无怨的青春 [Młodość bez żalu]), Zuòjiā chūbǎnshè [The Writers Publishing House], Beijing 2010, s. 72.

⁷⁷ Zh. Ru, *Bǎihéhuā* (百合花 [Lilia]), „Yánhé” (延河 [Rzeka Yan]) 1958, nr 3.

⁷⁸ X. Song, *Lùn zhōngguó gǔdài...*, s. 70.

kojarzy się Chińczykom również z niepokalanością i czystością. Konotacje wierzby i lilii niewątpliwie są głęboko zakorzenione w tradycji oraz literaturze obu narodów.

Warto zastanowić się, czy przywołane wyżej symboliczne znaczenia wierzby i lilii obecnie są jeszcze znane większości Polaków i Chińczyków. Niniejszy artykuł jest inspiracją do dalszych studiów porównawczych symboliki różnych roślin w kulturze chińskiej i polskiej.

Literatura

- Bartmiński J., *Językowe podstany obrazu świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006.
- Bartmiński J., Tokarski R., *Językowy obraz świata a spójność tekstu* [w:] *Teoria tekstu. Zbiór studiów*, red. T. Dobrzyńska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1986.
- Benedict R., *Chryzantema i miecz. Wzory kultury japońskiej*, tłum. E. Klekot, PIW, Warszawa 1999.
- Cao R., Shang G., "Zhèliǔ" yǔ sòngbǐshīcí zhōng de yángliǔ yìxiàng ("折柳"与送别诗词中的杨柳意象 [„Zrywianie gałązki wierzby” i obraz wierzby w poezji o motywie pożegnania]), „Jīníng shīfān zhuānkē xuéxiào xuébào” (济宁师范专科学校学报 [Journal of Jining Teachers' College]) 2006, nr 4.
- China Internet Information Center, 李叔同《送别》歌词（中英对照）*Lyrics of 'Bidding Farewell' by Li Shutong*, 2.05.2013, http://www.china.org.cn/chinese/2013-02/05/content_27895474.htm (dostęp: 10.05.2023).
- Gloger Z., *Encyklopedia staropolska*, t. 4, Wydawnictwo: Piotr Laskauer i S-ka, Warszawa 1903.
- Goldowski K., *Wierzba – drzewo płodności i diabelskiego czaru*, 27.02.2016, <https://www.slawoslaw.pl/wierzba-drzewo-plodnosci-i-diabelskiego-czaru/> (dostęp: 12.05.2023).
- Huang A., *Cóng diǎnrán xīngxīng huǒjù dào zhéliǔshì xièmù* (从点燃星星火炬到折柳式谢幕 [Od zapalenia gwiazdnej pochodni po podziękowanie i pożegnanie poprzez zrywianie gałązki wierzby]), 21.02.2022, <https://blog.sciencenet.cn/home.php?mod=space&uid=415&do=blog&id=1326299> (dostęp: 12.05.2023).
- Humboldt von W., *Gesammelte Schriften*, Bd. 4, Walter de Gruyter & Company, Berlin 1968.
- Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 2, PIW, Warszawa 1902.
- Kopaliński W., *Słownik symboli*, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2012.
- Kopińska M., *Język jako narzędzie interpretacji rzeczywistości – językowy obraz świata*, <https://ojs.ehu.eus/index.php/Mundo/article/view/1580/1252> (dostęp: 11.05.2023).
- Krenz M., *Średniowieczna symbolika wirydarzy klasztornych*, Wydawnictwo Nomos, Kraków 2005.
- Krzyżanowski J. (red.), *Nova księga przysłów i nyrzeń przysłowionych*, t. 3, PIW, Warszawa 1972.
- Kuryłowicz B., *Semantyka nazw kwiatów w poezji Młodej Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2012.
- Lasy Państwowe, *O wierzbie słów kilka*, 21.03.2023, <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/o-wierzbie-slow-kilka> (dostęp: 11.05.2023).
- Liu X., *Qiǎnxī gǔdiǎn shīcí zhōng „liǔ” de yìxiàng* (浅析古典诗词中“柳”的意象 [Analiza obrazu wierzby w poezji klasycznej]), „Xiàndài yǔwén” (现代语文 [Sinologia Współczesna]) 2017, nr 7.
- Lurker M., *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, tłum. K. Romaniuk, Pallotinum, Poznań 1989.

- Mańczyk A., *Wspólnota językowa i jej obraz świata. Krytyczne uwagi do teorii językowej Leo Weisgerbera*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Zielona Góra 1982.
- Ru Zh., *Bǎihéhuā* (百合花 [Lilia]), „Yánhé” (延河 [Rzeka Yan] 1958, nr 3.
- Song X., *Lùn zhōngguó gǔdài bǎihéhuā shī* (论中国古代百合花诗 [Badanie chińskiej poezji starożytnej z motywem lilii]), „Chóngqīng sānxiá xuéyuàn xuébào” (重庆三峡学院学报 [Journal of Chongqing Three Gorges University]) 2019, nr 3.
- Symbole w „Balladynie” Juliusza Słowackiego*, 7.01.2022, <https://wszystkiesymbole.pl/symbole-w-balladynie-juliusza-slowackiego/> (dostęp: 12.05.2023).
- Tokarski R., *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004.
- Whorf B.L., *Język, myśl, rzeczywistość*, PIW, Warszawa 1982.
- Wu Y., „Zhéliǔ sòngbié” yuánshǐ yìyùn tànzé (,折柳送别”原始意蕴探赜 [Badanie nad oryginalną konotacją „Zrywania gałązki wierzby podczas pożegnania”]), „Shídài wénxué” (时代文学 [Times Literary]) 2008, nr 7.
- Zaniewska T., *Dziwna moc pana Franciszka* [w:] F. Kobryńczuk, *Nadbiebrzańskie robaczki*, wybór i wstęp B. Kuprel, posłowie T. Zaniewska, Biblioteka Publiczna w Mońkach, Mońki 2007.
- Zhou X., Ma L., *Yàoyòng zhíwù zìrán bǐjì* (药用植物自然笔记 [Notatki natury na temat roślin leczniczych]), Dōngfāng chūbǎnshè [Wydawnictwo Wschodnie], Beijing 2019.
- Ziemann E. (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 10, TN KUL, Lublin 2004.
- 漢典 [Słownik języka chińskiego], <https://www.zdic.net/> (dostęp: 9.05.2022).

Źródła literackie

- 100 Tang Poems and Song Lyrics*, tłum. Y. Xu, Zhōngyì chūbǎnshè [China Translation and Publishing House], Beijing 2021.
- 300 Tang Poems I*, tłum. Y. Xu, Zhōngyì chūbǎnshè [China Translation and Publishing House], Beijing 2021.
- An N. (oprac.), *Chūnfēng shíliú róuqīng — Xǔ Yuānchōng yīngyì wǎnyuē sòngcí* (春风十里柔情 — 许渊冲英译婉约宋词 [Delikatny wietrzyk wiosenny – subtelne wiersze Song przekładane przez Xu Yuanchong]), tłum. Y. Xu, Jiāngsū fēnghuáng wényì chūbǎnshè [Jiangsu Literature and Art Publishing House], Nankin 2022.
- Dębicki Z., *Święto kwiatów: poezje*, Towarzystwo Wydawnicze, Lwów 1904.
- Fu X. (red.), *Quán sòngshī* (全宋诗 [Wszystkie wiersze Song]), Běijīng dàxué chūbǎnshè [Peking University Press], Beijing 1998.
- Grossek-Korycka M., *Pamiętnik liryczny*, Księgarnia F. Hoesicka, Warszawa 1928.
- Konfucjusz (red.), *Księga pieśni*, tłum. M. Szlenk-Iliewa, Wydawnictwo Alfa, Warszawa 1995.
- Korab-Brzozowski W., *Dusza mówiąca*, Wydawnictwo Jakuba Mortkowicza, Warszawa 1910.
- Księga Psalmów* [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, oprac. Zespół Bibliotów Polskich z inicjatywy Benedyktów Tynieckich, wyd. 4, Wydawnictwo Pallotinum, Poznań 1991.
- Lu Q., *Xiānqín hàn wèi jìn nánběicháo shī* (先秦汉魏晋南北朝诗 [Poezje sprzed dynastii Qin oraz z dynastii Han, Wei, Jin, Południowych i Północnych]), Zhōnghuá shūjū [Zhonghua Book Company], Beijing 1983.
- Lu X., *Pǐnhuā yǒudào* (品花有道 [Droga podziwiania kwiatów]), Lántiān chūbǎnshè [Wydawnictwo Niebieskiego Nieba], Beijing 2010.

- Most [w:] *Sanfǔ huángtú* (三辅黄图 [Złoty obraz trzech dzielnic podrzędnych]), t. 6, <https://zh.wikisource.org/wiki/%E4%B8%89%E8%BC%94%E9%BB%83%E5%9C%96/%E5%8D%B7%E4%B9%8B%E5%85%AD#%E6%A9%8B> (dostęp: 28.07.2023).
- Neumanowa A., *Poezje*, Gebethner i Sp. w Krakowie, Kraków 1901.
- Niemojewski A., *Wybór poezji*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1955.
- Peng D. (red.), *Quán tángshī* (全唐诗 [Wszystkie wiersze Tang]), Shànghǎi gǔjī chūbǎnshè [Shanghai Classics Publishing House], Szanghaj 1986.
- Rej M., *Wizerunek własny żywota człowieka poczciwego, w którym jako we żywocie snadnie każdy swe sprawy oglądać może; zebrany i z filozofów i z roznych obyczajów świata tego*, cz. 1, *Fototypia i transkrypcja tekstu*, oprac. W. Kuraszkiewicz, Biblioteka Pisarzy Polskich, Wrocław 1971.
- Rej M., *Żywot człowieka poczciwego*, oprac. J. Krzyżanowski, Zakład im. Ossolińskich, Wrocław 1956.
- Rossowski S., *Psyche. Poezje*, Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta, Lwów 1899.
- Shakespeare W., *Dzieła dramatyczne Williama Shakespeare (Szekspira) w dwunastu tomach*, t. IX, *Kupiec wenecki*, tłum. L. Uirich, Gebethner i Wolff, Kraków 1895.
- Shakespeare W., *Otello*, tłum. J. Paszkowski, Księgarnia Wilhelma Zukerkandla, Lwów – Złoczów 1925.
- Słowacki J., *Balladyna*, Wydawnictwo Filia, Poznań 2019.
- Staff L., *Sady*, Towarzystwo Wydawnicze w Warszawie, Warszawa 1919.
- Wergiliusz, *Bukoliki i georgiki*, ekloga 2, tłum. i oprac. Z. Abramowiczówna, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1953.
- Xi M., *Héliú zhī gē* (河流之歌 [Pieśń rzeki]), Shēnghuó · dùshū · xīnzhī sānlíán shūdiàn [SDX Joint Publishing Company], Beijing 1994.
- Xi M., *Wúyuàn de qīngchūn* (无怨的青春 [Młodość bez żalu]), Zuòjiā chūbǎnshè [The Writers Publishing House], Beijing 2010.
- Xu Zh., *Xú Zhì mó quánjí* (徐志摩全集 [Wszystkie prace autora Xu Zhimo]), red. Y. Gu, Xuélin chūbǎnshè [Xuelin Publishing House], Shanghai 1997.
- Zhu X., *Fēnzhuāng lóu* (粉妆楼 [Budynek różowego makijażu]), <https://www.quanben.io/n/fenzhuanglou/1.html> (dostęp: 27.07.2023).
- Zhu Y., *Fēnchūnguǎn cí* (分春馆词 [Poezje Sali Oddzielenia Wiosny]), Guǎngzhōu shìshè [Kantonskie Stowarzyszenie Poezji], Guangzhou 2001.
- Żulawski J., *Poezje*, t. 4, Księgarnia H. Altenberga, Lwów 1908.

SUMMARY

COMPARISON OF THE SYMBOLISM OF THE WILLOW AND THE LILY IN CHINESE AND POLISH CULTURES IN THE CONTEXT OF THE THEORY OF A LINGUISTIC WORLDVIEW

The article introduces the symbolism of the willow and the lily, which have played an important role in the lives of Chinese and Poles over many years. The research issue of this article is the question: What are the differences and similarities in terms of willow and lily symbolism in Chinese and Polish culture? The article is based on an analysis of literature. It aims to indicate the symbolism of the willow and the lily and to find the roots of their

differences and similarities in Chinese and Polish cultures. The first part of the article is devoted to the theory of a linguistic worldview, which is the theoretical basis of the research. The second part of the article focuses on the most important and widespread symbolisms of the willow. The third part presents the most important connotations of the lily in both cultures. It turns out that there are many similar symbolisms of the willow in Chinese and Polish culture, such as homesickness and vitality, etc. Nevertheless, the willow is an attribute of the noble hermit in Chinese culture, while in Polish culture it symbolizes susceptibility because of its pliancy. There are also many analogies in the associations of the lily in Polish and Chinese cultures, such as purity and holiness. Contrary to appearances, in the two civilizations the differences in lily symbolism are not readily apparent.